

Verwerkingsopdrachten

RUILEN TUSSEN GENERATIES

Volgende

Verwerkingsopdrachten

Vraag 1

Vraag 2

Vraag 3

Vraag 1

Vergrijzing zorgt voor financiële problemen voor de overheid. We weten het al lang, maar sinds enkele jaren is er geen ontkomen meer aan. Ingrijpen is noodzakelijk geworden.

Bovendien heeft Nederland, volgens het laatste OESO-rapport, ook een probleem door een lage participatiegraad van vrouwen op de arbeidsmarkt en zorgt ook de daling van de rente voor extra problemen.

Om de huidige overheidsvoorzieningen op niveau te houden, zou eigenlijk het financieringstekort op korte termijn moeten veranderen in een fors financieringsoverschot.

- a) Waarom leidt vergrijzing tot een verslechtering van de overheidsfinanciën? Noem drie oorzaken.
- b) Leg uit hoe de lage arbeidsparticipatie van vrouwen via een verslechtering van de Nederlandse concurrentiepositie kan leiden tot extra financiële problemen voor de overheid.

In de politieke discussie rond het vergrijzingsvraagstuk en de financiële problemen worden enkele oplossingen voorgesteld:

- Met een combinatie van forse bezuinigingen en belastingverhogingen een financieringsoverschot creëren.
 - Het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd.
 - Het fiscaliseren van de AOW; d.w.z. dat gepensioneerden via de inkomstenbelasting meer gaan meebetalen aan de oudedagsvoorziening.
- c) Noem twee manieren waarop het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd de financiële problemen kan verlichten. Licht het antwoord toe.
 - d) Leg uit waarom de fiscalisering van de AOW de AOW tot op zekere hoogte inkomensafhankelijk maakt.

Het OESO-rapport stelde dat de lage rente de financiële positie van de Nederlandse overheid negatief beïnvloedt. Er zijn echter ook positieve financiële effecten op de begroting van deze lage rente.

- e) Leg uit welke positieve effecten de lage rente heeft voor de overheidsfinanciën.
- f) Leg uit waarom de lage rente het financiële probleem van de vergrijzing vergroot.

Antwoord

Opdrachten

Volgende

Antwoord vraag 1

- a)
 - door de vergrijzing moeten er meer AOW-uitkeringen worden gefinancierd (meer uitgaven aan AOW)
 - door minder werkenden (met minder premie-inkomsten voor de AOW)
 - ouderen doen een veel groter beroep op dure medische zorg en andere overheidsvoorzieningen, waardoor deze uitgavenposten flink zullen toenemen op de begroting.
- b) Wanneer er weinig vrouwen participeren op de arbeidsmarkt, zal dit leiden tot extra krapte op de arbeidsmarkt (die al krapper wordt door de vergrijzing).
Via grotere loonstijgingen kan dat de concurrentiepositie van Nederland aantasten, omdat bij een krappe arbeidsmarkt de lonen relatief hard stijgen.
Omdat Nederland een zeer open economie heeft (veel import/export) zal de verslechterde concurrentiepositie de productie in Nederland negatief beïnvloeden. En minder productie betekent minder inkomen en dus ook minder inkomstenbelasting voor de overheid.
- c)
 - mensen werken langer, dus betalen langer premie
 - terwijl ze minder lang gebruik maken van de uitkering
- d) Als de AOW binnen het normale belastingsysteem wordt opgenomen, wordt door de progressie in de belastingen van de hogere inkomens een groter deel weer 'afgenomen'.
Lagere inkomens betalen relatief minder belasting, dus mogen een groter deel van de uitkering houden.
- e) Nieuwe leningen kunnen goedkoper worden afgesloten of oude leningen met hogere rente kunnen via herfinanciering goedkoper gemaakt worden.
Daardoor worden de rentelasten op de begroting langzaam minder.
- f) Door de lage rente wordt het opbouwen van een aanvullend pensioen moeilijker. De belegde premies groeien immers met een zeer laag rendement.
Dus behalve een moeilijker te financieren basispensioen (AOW) is ook het aanvullen via de pensioenfondsen extra moeilijk.

Vraag 2

Van een bepaald land zijn de volgende verwachtingen ten aanzien van de samenstelling van de bevolking bekend. De getallen geven miljoenen inwoners weer.

Verder is gegeven:

- Alle ouderen hebben recht op een aow-uitkering, die gemiddeld € 5.000 per jaar bedraagt in 2010.
- De aow wordt door middel van het omslagstelsel gefinancierd.
- De overheid is van mening dat de aow waardevast moet zijn.
- Alleen werkzame personen zijn premieplichtig.
- Het gemiddelde inkomen van een werkzame persoon in 2010 bedraagt € 50.000.
- De verwachting is dat de lonen in de genoemde periode gemiddeld met 2% per jaar zullen stijgen.
- Men verwacht gemiddeld 1,75% inflatie in deze periode.

De i/c -ratio (ook wel afhankelijkheidsratio genoemd) geeft aan hoeveel uitkeringsgerechtigden afhankelijk zijn van één werkende. Deze ratio kan gebruikt worden om de betaalbaarheid van een omslagstelsel te beoordelen.

- Bereken met hoeveel procent de afhankelijkheidsratio in 2030 hoger zal zijn dan in 2010.
- Leg met behulp van de afhankelijkheidsratio uit dat de gekozen aow-financiering middels een omslagstelsel in gevaar kan komen.
- Kan het land het verwachte financieringsprobleem oplossen door de aow voortaan te financieren middels een kapitaaldekkingstelsel?
- Bereken de nominale hoogte van een aow-uitkering in 2030 indien de overheid haar waardevast-belofte waar kan maken.
- Met hoeveel procentpunten zal het premiepercentage per werkende moeten stijgen om dit te financieren?

Antwoord

Volgende

Opdrachten

Antwoord vraag 2

a) De afhankelijkheidsratio (i/a-ratio) is in 2010: $\frac{4}{4,8} = 0,83$

In 2030 is de afhankelijkheidsratio: $\frac{5}{4,5} = 1,11$

Dat is $\frac{1,11 - 0,83}{0,83} \times 100\% = +34\%$ meer.

- b) In de toekomst zijn er in verhouding minder werkenden en meer ouderen. Omdat de werkenden bij een omslagstelsel het geld moeten opbrengen voor de ouderen, zal deze verschuiving betekenen dat elke werkende in de toekomst méér moet betalen voor de ouderen.
- c) Nee. Ouderen en mensen vlak voor hun pensioen hebben immers niet de mogelijkheid gehad om kapitaal op te bouwen. Zij blijven afhankelijk van anderen voor hun aow.
- d) Om waardevast te blijven moet de uitkering jaarlijks worden aangepast aan de inflatie. De uitkering moet dus 20(jaar) keer met 1,75% worden verhoogd. Dus met $(1,0175^{20})$ 41,5% worden verhoogd. De uitkering wordt dan $\text{€ } 5.000 \times 1,0175^{20} = \text{€ } 7.073,89$
- e) In 2010:
Inkomen waarover premie wordt geheven: $4,8 \text{ mln} \times \text{€ } 50.000 = \text{€ } 240 \text{ mld}$.
Benodigde bedrag voor aow-uitkeringen: $4 \text{ mln} \times \text{€ } 5.000 = \text{€ } 20 \text{ mld}$.

Dat is een premiepercentage van: $\frac{\text{€ } 20 \text{ mld}}{\text{€ } 240 \text{ mld}} \times 100\% = 8,3\%$

In 2030:
Inkomen waarover premie wordt geheven: $4,5 \text{ mln} \times (\text{€ } 50.000 \times 1,02^{20}) = \text{€ } 334,3 \text{ mld}$.
Benodigde bedrag voor aow-uitkeringen: $5 \text{ mln} \times \text{€ } 7.073,89 = \text{€ } 35,4 \text{ mld}$.

Dat is een premiepercentage van: $\frac{\text{€ } 35,4 \text{ mld}}{\text{€ } 334,3 \text{ mld}} \times 100\% = 10,6\%$

Het premiepercentage stijgt dus met $(10,6 - 8,3 =) 2,3\%$ -punten

Terug

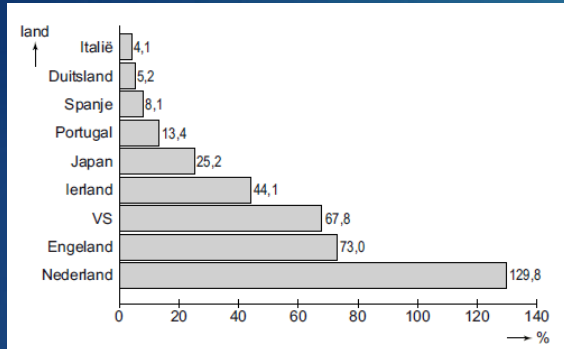
Vraag 3

Tijdens een debat wijzen economen verschillende oorzaken aan voor het probleem van de onbetaalbaarheid van de pensioenaanspraken (nominale pensioeninkomens die werknemers verwachten te ontvangen):

- Sluiper:
“Dalende koersen van aandelen en obligaties zijn slecht voor het rendement van de beleggingen van de pensioenfondsen.”
- Top:
“Dat kan best zijn, maar de belangrijkste oorzaak voor de onbetaalbaarheid van de huidige en toekomstige pensioenaanspraken is de vergrijzing. De pensioenleeftijd moet omhoog.”

bron 6 – totale vermogen pensioenfondsen van enkele landen

in procenten van het bruto binnenlands product 2010

- a) Laat met een berekening zien dat Nederland in 2010 per inwoner een veel groter pensioenvermogen heeft opgebouwd dan Spanje.

Stel een pensioenfonds behaalt op een belegging met een looptijd van tien jaar een nominaal rendement van 0% over het belegd vermogen.

- b) Laat met een berekening zien dat één procent inflatie per jaar in dat geval leidt tot een daling van 9,5% van de reële waarde van het pensioenvermogen.

bron 7 – enkele gegevens van Spanje en Nederland in 2010

Land	Bruto Binnenlands Product per hoofd van de bevolking (in €)	Bevolkingsomvang (miljoen personen)
Spanje (SP)	24.281	46,95
Nederland (NL)	36.914	16,66

Antwoord

Opdrachten

Antwoord vraag 3

- a) NL, per inwoner: $1,298 \times \text{€ } 36.914 = \text{€ } 47.914,37$
SP, per inwoner: $0,081 \times \text{€ } 24.281 = \text{€ } 1.966,77$
maar het kan ook zo:

NL:

totale vermogen: $1,298 \times 16,66 \text{ mln} \times \text{€ } 36.914 = \text{€ } 798,25 \text{ mld}$
per inwoner $\text{€ } 798,25 \text{ mld} : 16,66 \text{ mln} = \text{€ } 47.914,37$

SP:

totale vermogen: $0,081 \times 46,95 \text{ mln} \times \text{€ } 24.281 = \text{€ } 92,34 \text{ mld}$
per inwoner $\text{€ } 92,34 \text{ mld} : 46,95 \text{ mln} = \text{€ } 1.966,77$

- b) Nominaal: 100 (blijft gelijk)
Prijzen: $1,01^{10} = 1,1046 \rightarrow \text{PIC} = 110,46$

$$RIC = \frac{NIC}{PIC} \times 100$$

RIC = 90,5

$100 - 90,5 = 9,5\%$ daling